

SPOŁECZNE I PRAWNE ASPEKTY PRZESTĘPSTWA PORZUCENIA (ART. 210 § 1 I 2 K.K.)

MONIKA BOROWICKA *

Streszczenie

Problematyka porzucenia, jako kategoria zachowania karalnego nie stanowi zagadnienia bogato opracowanego. Pomimo pozornej jednoznaczności, wnikliwa analiza zjawiska, ujawnia szereg problemów natury interpretacyjnej jak i praktycznej. Trudności przysparza już sama ocena konkretnego zachowania i jego kwalifikacja, jako przestępstwa ale także szczegółowe oznaczenie przedmiotu ochrony przestępstwa porzucenia, wskazanie jego źródła, czy ostatecznie prawidłowa ocena typu kwalifikowanego przestępstwa, ujętego w treści art. 210 § 2 k.k. Porzucenie, jako zjawisko społeczne, jest zauważone przez instytucje społeczno – państwowe, które oferują pomoc i wsparcie w postaci inicjatyw, zapewniających pomoc dla potrzebujących. Niski wskaźnik przestępczości, z jednej strony informuje, że porzucenie ma charakter marginalny, z drugiej strony jego złożoność i mała wykrywalność nie pozwala jednoznacznie ocenić zjawiska.

Słowa kluczowe: porzucenie, opieka, rodzina, małoletni, nieporadny

SOCIAL AND LEGAL ASPECTS OF ABANDONMENT (ART. 210 § 1 AND 2 C.C.)

Abstract

The issue of abandonment as a category of punishable behavior is not a well-developed. Thorough analysis of the phenomenon reveals a number of problems of both interpretation and practical nature. Difficulties are caused by the very assessment of a specific behavior and its qualification as a crime, but also by the thorough determination of the subject of protection of the crime of abandonment, indicating its source, or finally the proper assessment of the type of qualified crime included in art. 210 § 2 C.C. Abandonment as a social phenomenon is

* mgr, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji UMK w Toruniu (Polska), e-mail: monikaborowicka@tlen.pl, ORCID 0009-0008-1406-2575

noticed by social and state institutions that offer help and support in the form of initiatives that provide assistance to those in need. On the one hand, a low crime rate indicates that abandonment is of a marginal nature, on the other hand, the awareness of the existence of a high dark number does not allow it to be unequivocally assessed.

Key words: abandonment, care, protection, family, juvenile, helpless.

WPROWADZENIE

W kontekście społecznym zjawisko porzucenia jest bez wątpienia naganną formą zaniedbania, skierowaną przeciwko podmiotom, wymagającym stałej pieczy i nadzoru innych. W powszechnym rozumieniu opiekę tę sprawują rodzice, inne osoby powołane do jej pełnienia, jak również instytucje, pod których nadzorem znajdują się potrzebujący pomocy. Jako kategoria prawna, porzucenie zostało zakwalifikowane do przestępstw, skierowanych przeciwko rodzinie i opiece. Przedmiotem bezpośredniego działania, są w tym przestępstwie osoby, pozostające pod opieką poniżej 15 roku życia oraz inne osoby nieporadne, wymagające stałej troski i pieczy ze względu na ich psychiczny lub fizyczny stan.

Obie formy porzucenia budzą szereg wątpliwości i problemów. Poczynając od trudności natury pojęciowej samego zjawiska, poprzez dyferencjacje, co do źródła obowiązku sprawowania opieki i troski, problemy, dotyczące ścisłego ustalenia przedmiotu ochrony, czy też aspekty czasowe, towarzyszące porzuceniu. Z prawnego punktu widzenia, jest to przestępstwo o niewielkiej skali natężenia z tendencją spadkową. Z kolei kontekst społeczny, sugeruje szerszy związek, pomiędzy zaistnieniem zjawiska a warunkami społecznymi, w tym wsparciem, oferowanym przez instytucje publiczne.

1. PORZUCENIE W KONTEKŚCIE SPOŁECZNYM.

Pojęcie porzucenia w znaczeniu powszechnym jest rozumiane, jako zostawienie, gdzieś kogoś lub czegoś, bądź też rozstanie z kimś bliskim. Bywa ono także określane, jako zaprzestanie zajmowania się czymś lub rezygnacja z czegoś¹. Z powyższego wynika, że już językowa definicja tego zachowania wskazuje na elementy zostawienia i rozstania.

W kategoriach behawioralnych, porzucenie, dotyczy również zaprzestania wykonywania obowiązków, wynikających z opieki lub nadzoru, bądź uchylania się od obowiązku troski i pozostawienie osoby jej własnemu losowi².

¹ Słownik Języka Polskiego PWN pod redakcją naukową prof. M. Szymczaka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995 r., tom 2, s. 796.

² A. Ratajczak, *Przestępstwa przeciwko rodzinie, opiece i młodzieży w systemie polskiego prawa karnego*, Warszawa 1980, s. 212., L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego*, Kraków 1936, s. 415, R.A. Stefański, *Przestępstwo porzucenia*, *Prok. i Pr.* 1997, Nr 5, s. 41., A. Marek, *Komentarz do kodeksu karnego. Część szczególna*. Warszawa 2008, s. 472, G. Bogdan, K. Buchała,

Pomimo świadomości i społecznej dezaprobaty dla przestępstwa porzucenia, trudno odszukać bogate opracowania w tym temacie. Niewątpliwie przypadki sądowe, należą do zaniedbań najbardziej drastycznych, natomiast z uwagi na trudności w faktycznym ustaleniu wykrywalności takich zachowań, ich skala pozostaje do końca nieznana³.

Statystycznie, liczba stwierdzonych przestępstw porzucenia w skali ostatnich lat jest stała – od 6 do 10 rocznie. W skali dekady, obejmującej lata 2010–2020 r., spadła ona z 26 przestępstw, stwierdzonych w roku 2010 r., do jedynie 10, stwierdzonych w roku 2020 r.⁴.

Brak jednoznacznej definicji porzucenia, również w obszarze regulacji prawnych innych państw europejskich, prowadził do jej częściowego opracowania na potrzeby projektu unijnego, finansowanego ze środków programu Daphne⁵. Wymieniona inicjatywa, dla której podstawę stanowiła Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 czerwca 2007 r., nr 779/2007/WE, ustanawiała na lata 2007 – 2013 r., szczegółowy program na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz na rzecz ochrony ofiar i grup ryzyka, jako część Programu Ogólnego „Prawa podstawowe i sprawiedliwość”⁶. W jej ramach przyjęto dwie definicje porzucenia, które jednak każdorazowo wskazywały wyłącznie na osobę dziecka, jako podmiotu chronionego, ograniczając w ten sposób krąg podmiotowy porzuconych. Adekwatnie do powyższego, wyodrębniono kategorię porzucenia jawnego i niejawnego. Pierwsze z wymienionych obejmuje świadome opuszczenie dziecka, przez rodzica, który nie jest anonimowy i który intencjonalnie podejmuje decyzję o odrzuceniu odpowiedzialności rodzicielskiej, w sytuacji, gdy inni członkowie rodziny także rezygnują z ewentualnego przejęcia obowiązków o charakterze rodzicielskim i nie potrafią, lub też nie chcą zapewnić opieki dziecku. Porzucenie niejawne wskazuje na czynniki odwrotne. W przypadku jego stypizowania, uznaje się, że rodzic opuszcza dziecko ukradkiem, licząc na anonimowość i celowo rezygnując z przyjęcia odpowiedzialności nad dzieckiem⁷. Badania przeprowadzone nad omawianym zjawiskiem w obu jego formach, pozwoliły na ustalenie przyczyn porzuceń, a także na zdefiniowanie głównych problemów, bezpośrednio wynikających z niejawnego porzucenia dziecka. Ujawniony odsetek porzuceń, wskazywał na zdecydowane nasilenie problemu porzucenia na terenach

Z. Cwiakalski, M. Dąbrowska – Kardas, P. Kardas, J. Majewski, M. Rodzynkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll. Kodeks Karny część szczególna. Komentarz do art. 117–277 k.k. 1999, s. 632.

³ H. Kołakowska – Przełomec, Przesłanki porzucenia małoletniego lub osoby nieporadnej – art. 187 k.k., *Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne* 1989 r., t. 20, s. 8–9.

⁴ <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (data dostępu 28.11.2023r).

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/PL/legal-content/summary/combating-violence-towards-children-adolescents-and-women-daphne-iii-programme-2007-2013.html> (data dostępu 28.02.2024 r.).

⁶ *Ibidem*.

⁷ <http://www.bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Child%20Abandonment%20and%20Its%20Prevention%20Summary%20Polish%20Language%20-%20Poland.pdf> (data dostępu 28.11.2023r).

Europy Środkowo – Wschodniej, gdy tymczasem w Europie Zachodniej, są to wartości nieznaczące. W Danii, Norwegii i Wielkiej Brytanii do porzuceń dochodziło rzadko. Z kolei były one zjawiskiem powtarzalnym na terenie Rumunii, Węgier, Łotwy, Czech, czy Polski. W ramach wspomnianego projektu unijnego, została przeprowadzona ankieta wśród państw członkowskich UE, na którą odpowiedziały 22 kraje. Wyniki wskazywały, że największą liczbę porzuceń jawnych zanotowała Słowacja (4,9 na 1000 żywych urodzeń), na kolejnych miejscach znalazły się Czechy (4,1 na 1000 żywych urodzeń), Łotwa (3,9 na 1000 żywych urodzeń), Polska (3,7 na 1000 żywych urodzeń), ale również Francja (1 na 1000 żywych urodzeń). We wszystkich 22 krajach dane, dotyczące liczby dzieci porzucanych w miejscach publicznych lub na dworze były bardzo ograniczone (lub zupełnie nieobecne)⁸. Wśród przyczyn porzucania dzieci, które ujawniała treść wywiadów, przeprowadzonych na grupie liczącej 75 rodziców, którzy w sposób jawny porzucili swoje dzieci, znajdujące się w wieku od 0 do 3 lat, najczęściej wymieniano problemy natury socjalno – życiowej, jak: bezdomność, ubóstwo i związane z nim niedobory żywności, brak ogrzewania w zimie oraz wielodzietność. Badanie ujawniło, także zjawisko nacisków na matki, aby pozostawiały swoje dzieci w szpitalu. Takie wypadki zależały zazwyczaj od ich sytuacji osobistej i dotyczyły kobiet pochodzenia romskiego, których tożsamości nie udawało się skutecznie ustalić, czy osób seropozytywnych⁹.

Ogólna analiza zjawiska porzucenia, wykazuje ścisłą zależność pomiędzy postępowaniem rodzica, a oferowanym wsparciem przez państwo, które powinno przebiegać na wielu poziomach. Inicjatywy państwowe w przedmiocie zapobiegania porzuceniu dzieci, obejmują działania głównie w obszarach: pomocy socjalnej, edukacji związanej z planowaniem rodziny, wsparcia finansowego, tworzenia ośrodków szkolenia rodziców, uruchamiania linii pomocowych dla matek w potrzebie, czy też opracowywaniu wytycznych w sprawie zapobiegania porzuceniom na oddziałach położniczych itp.

Swoiste rozwiązania zwrócone w kierunku problemu porzuceń, wypracowała legislacja amerykańska. Zbiór aktów znanych pod nazwą Safe Haven¹⁰ (Bezpieczna Przystań), na poziomie stanowym formułuje zasady, pozwalające na pozostawianie noworodków przez osoby, które nie mogą lub nie chcą przejąć nad nimi opieki. Celem tej inicjatywy jest zapobieganie porzuceniom dzieci w miejscach, w których nie można im udzielić wsparcia i pomocy. Jednocześnie, osoby zdecydowane na pozostawienie dziecka, mają zapewnioną anonimowość oraz gwarancję uniknięcia odpowiedzialności w przedmiocie ewentualnych zarzutów, popełnienia przestępstwa. Noworodka może oddać matka oraz inne osoby, posiadające prawo do opieki na dzieckiem. Zazwyczaj możliwość skutecznego przekazania noworodka jest determinowana jego wiekiem. Granice czasowe w tym przedmiocie wynoszą w różnych stanach od 72 godzin po urodzeniu, do nawet jednego roku. Legislacja

⁸ Ibidem

⁹ <http://www.bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Child%20Abandonment%20and%20Its%20Prevention%20Summary%20Polish%20Language%20-%20Poland.pdf>

¹⁰ <https://www.childwelfare.gov/topics/systemwide/laws-policies/statutes/safehaven/> (data dostępu 28.02.2024).

przewidział, że dzieci można pozostawiać nie tylko na terenie szpitali, ale również w biurze Szeryfa, jednostkach policji, ośrodkach udzielających wsparcia rodzinom. Podobnie jak w krajach europejskich, dostrzeżono także problemy, towarzyszące pozostawianiu dzieci, w szczególności kwestie ustalenia historii medycznej rodziny takiego dziecka, czy odnalezienia członków jego rodziny¹¹.

W Polsce, adekwatnie do praktyki rozwiniętej w innych krajach europejskich, pojawiła się inicjatywa w postaci tzw. „okien życia”, której patronuje Caritas Polska – instytucja charytatywna Konferencji Episkopatu Polski. Problemy, związane z anonimowością pozostawienia dziecka w takim miejscu, stanowiły podstawę kontrowersyjnej inicjatywy Komitetu Praw Dziecka ONZ, w postaci zaleceń skierowanych do Czech oraz Austrii, postulujących zastąpienie wskazanych „okien” instytucją anonimowego pozostawienia dziecka w szpitalu przez matkę¹². Zaniepokojenie takimi wyznacznikami, wyraził ówczesny polski Rzecznik Praw Dziecka – Marek Michalak, który w grudniu 2012 r., w skierowanym do Minister Edukacji Narodowej zapytaniu, poprosił o informacje w sprawie ewentualnych, planowanych działań ministerstwa, zmierzających do eliminacji „okien życia”. Jednocześnie Rzecznik zaznaczył, że niezmiennie, zajmuje stanowisko uznania priorytetu prawa do życia, któremu sprzyja inicjatywa spornych „okien”¹³. Odpowiadając na powyższe Minister zapewniła, iż Polska nie podjęła czynności, których celem byłoby ograniczenie wspomnianej działalności¹⁴.

Ochrona fundamentalnych praw, do których należą zarówno prawo do życia jak i prawo do poznania własnej tożsamości, była wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przez pryzmat analizy treści art. 7 i 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie w dniu 04 listopada 1950 r.¹⁵, jak również treści art. 6,7 i 8 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada 1989r¹⁶. Na skutek wydawanych rozstrzygnięć, Trybunał podkreślał, że rozwiązanie problemów, które ujawniają wzajemną sprzeczność interesów stron, dotyczącą praw fundamentalnych dla człowieka, wymaga każdorazowo zachowania równowagi i proporcjonalności pomiędzy wspomnianymi interesami. Z jednej strony ludzie mają interes w uzyskaniu informacji koniecznych do poznania i zrozumienia ich dzieciństwa, czy wczesnego rozwoju, z drugiej, jak akcentuje Trybunał, nie można lekceważyć życzenia matki, która pragnie pozostać anonimowa, a ujawnienie przez władze jej tożsamości, bez jej zgody, wiąże się z ryzykiem nie tylko dla matki, ale

¹¹ <https://www.childwelfare.gov/topics/systemwide/laws-policies/statutes/safehaven/> (data dostępu 28.11.2023r).

¹² Zalecenia Komitetu Praw Dziecka ONZ CRC/C/CZE/CO/3-4, oraz CRC/C/AUT/CO/3-4

¹³ Pismo Rzecznika Praw Dziecka z dnia 31 grudnia 2012 r., GAB/500/1/2013/AJ

¹⁴ Pismo Minister Edukacji Narodowej z dnia 09 stycznia 2013 r., DWM-III- MSK-045-01/2013

¹⁵ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 04 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z dnia 10 lipca 1993r).

¹⁶ Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ dnia 20 listopada 1989 r., (Dz.U. z dnia 23 grudnia 1991r).

również dla ewentualnej rodziny adopcyjnej dziecka¹⁷. W konsekwencji natura oraz szczególna wrażliwość, towarzysząca omawianemu zagadnieniu, będą wymagały wnikliwej analizy każdorazowego przypadku pozostawienia dziecka, przez osobę zobowiązaną do sprawowania nad nim pieczy.

2. PORZUCENIE, JAKO CZYN ZABRONIONY.

Zjawisko porzucenia, jako kategoria zachowania zabronionego, było przedmiotem regulacji ustaw karnych, obowiązujących Polskę w okresie pozaborczym. Opracowanie kodyfikacji w obszarze prawa karnego materialnego i procesowego po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, było osiągnięciem niezwykle istotnym, ponieważ przed wybuchem wojny, nowe rozwiązania prawne w zakresie kodyfikacji, były finalizowane jedynie w niewielkim stopniu.

Wprowadzony Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r., kodeks karny, znany jako kodeks Makarewicz¹⁸ w treści rozdziału XXXL zatytułowanego: przestępstwa przeciwko opiece i nadzorowi, zawierał art. 200 k.k., penalizujący pod groźbą kary pozbawienia wolności do lat 5, czyn w postaci porzucenia dziecka poniżej lat 13 lub osoby znajdującej się pod opieką, lub nadzorem z powodu nienormalności lub nieprzytomności. Sprawcą takich zachowań, mogła być osoba zobowiązana do takiej opieki lub nadzoru. Przepis ten, nie wskazywał jednak charakteru tych obowiązków, dopuszczając tym samym do jego szerokiego rozumienia, obejmującego nie tylko obowiązek prawny, ale również umowny, bądź nawet moralny. Takie ujęcie problemu akceptował w okresie późniejszym również Sąd Najwyższy¹⁹.

Podobne rozwiązania, zawierała regulacja ustawowa – kodeks karny, wprowadzony ustawą z dnia 19 kwietnia 1969 r.²⁰ W treści rozdziału XXV, zatytułowanego przestępstwa przeciwko rodzinie, opiece i młodzieży, przewidziano art. 187 § 1 i 2 k.k., penalizujący zachowanie porzucenia osoby nieporadnej ze względu na stan fizyczny, lub psychiczny, lub osoby poniżej 15 roku życia, wbrew ciężącemu obowiązkowi troski. Cytowana regulacja w § 2 przewidywała typ kwalifikowany przestępstwa przez następstwo, jeżeli następstwem zachowania sprawcy była śmierć osoby porzuconej.

¹⁷ orzeczenie *Odièvre v. Francja* z 13 lutego 2003 r., Wielka Izba, skarga nr 42326/98, § 29; *Jäggi v. Szwajcaria* z 13 lipca 2006 r., Izba (Sekcja III), skarga nr 58757/00, § 37; S.H. i inni v. Austria, § 83., Orzeczenie *Gaskin v. Wielka Brytania* z 7 lipca 1989 r., A. 160., <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60035#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-60035%22%5D%7D>}, *Mikulic c. Croatie*, no 53176/99, 33783/09, w sprawie *Godelli v. Włochy*, LEX nr 1218091.

¹⁸ Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571. Opracowanie k.p.k. należało do prof. W. Makowskiego, prof. A. Mogilnickiego oraz Prof. S. Śliwińskiego, przepisy obowiązywały od lipca 1929 r., natomiast w przypadku k.k. zadanie kodyfikacji powierzono prof. J. Makarewiczowi oraz prof. W. Makowskiemu z mocą obowiązującą od września 1932 r. Kodeksy wprowadzono w drodze Rozporządzenia Prezydenta.

¹⁹ orzeczenie SN z 3.12.1949 r. K 3098/49, PiP 1950, Nr 2, s. 136, J. Kondratiewa-Bryzik (red.), K. Sękowska-Kozłowska (red.), *Dzieciobójstwo, przywilej czy dyskryminacja (w:) Prawa człowieka wobec rozwoju biotechnologii*, Warszawa, 2013.

²⁰ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – kodeks karny (Dz.U. 1969 nr 13 poz. 94).

Obecnie obowiązujący kodeks karny odnosi się do przestępstwa porzucenia w treści art. 210 § 1 i 2 k.k.²¹, umieszczonym konsekwentnie w rozdziale XXVI ustawy, zatytułowanym przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece.

PRZEDMIOT OCHRONY PRZESTĘPSTWA PORZUCENIA.

Według pierwotnych rozwiązań, przedmiotem ochrony przestępstwa porzucenia była opieka lub nadzór nad dzieckiem, bądź osobą nieporadną, czy upośledzoną umysłowo.

W obecnym brzmieniu, zasadniczym przedmiotem ochrony przestępstwa porzucenia jest instytucja opieki, zarówno w znaczeniu prawnym jak i faktycznym²². Wskazana instytucja ma swoje źródło w osobowym prawie cywilnym, zaś ustawodawca, z uwagi na jej funkcję zdecydował się na jej umieszczenie w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym²³.

Opiekę należy rozumieć jako obowiązek troski, pieczy nad osobą, wynikający z tytułu prawnego, jak również rzeczywiste zajmowanie się nią bez podstawy prawnej. Taki kontekst wynika z bezpośredniego sformułowania kodeksowego obowiązku troski, którego podstawą jest dbałość o drugą osobę, przejawiająca się we wszelkich dziedzinach, w jakich zaangażowany jest interes osoby uprawnionej do troszczenia się o nią. Znaczenie opieki, sprowadza się do czuwania nad daną osobą, nad jej bezpieczeństwem, zdrowiem i prawidłowym rozwojem²⁴. Jej istotą, pozostaje prawo do opieki osób dostatecznie niesamodzielnych, pojmowane, jako minimum troskliwości i nadzoru ze strony zobowiązanych do jej sprawowania²⁵.

Opieka w rozumieniu k.r.o., to instytucja, służąca ochronie interesów osobistych i majątkowych, pozostających pod władzą rodzicielską małoletnich, a także ubezwłasnowolnionych całkowicie. Jest ona elementem władzy rodzicielskiej, dla której dobro dziecka, stanowi generalną zasadę jej wykonywania. Właściwie rozumiana władza rodzicielska, obejmuje troskę o wyżywienie, ubranie, starania o zdrowie psychiczne i fizyczne²⁶. Sprawując pieczę nad dzieckiem, przy jego kształceniu i wychowywaniu, rodzice korzystają z pomocy innych osób, czy instytucji, co nie zmienia faktu, że nadal przysługuje im władza rodzicielska, względem dziecka przebywającego w zakładzie leczniczym, szkolnym internacie, czy na wakacyjnym wypoczynku. W takich okolicznościach, omawiany obowiązek, oznacza nadzór

²¹ Ustawa z dnia 06 czerwca 1997 r. – kodeks karny (Dz.U. 1997 r. Nr 88, poz. 533. t.j. Dz.U.z 2024 r. poz. 17.).

²² R.A. Stefański, *Przestępstwo porzucenia*, Prok. i Pr. 1997, Nr 5, s. 41., A. Ratajczak, *Przestępstwa przeciwko rodzinie, opiece i młodzieży w systemie polskiego prawa karnego*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1980, s. 210., R.A. Stefański (red), Jacek Kosonga, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015.

²³ T. Smyczyński (w:): *System Prawa Prywatnego. Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2003, s. 759–760.

²⁴ V. Konarska-Wrzosek, *Ochrona dziecka w polskim prawie karnym*, Toruń 1999, s. 127, J. Śliwowski, *Prawo karne*, Warszawa 1975, s. 425.

²⁵ V. Konarska-Wrzosek, *Ochrona dziecka (...)* op.cit. s. 127, K. Buchała, *Prawo karne materialne*, Warszawa 1980, s. 711.

²⁶ Postanowienie SN z dnia 05 maja 2000 r., II CKN 761/00, Uchwała SN z dnia 18 lipca 1969 r., III CZP 44/69.

nad tymi placówkami, pod kątem zapewnienia dziecku właściwego bezpieczeństwa²⁷. Z kolei, przy ustalaniu instytucji opieki na rzecz konkretnego podopiecznego, konieczne jest uwzględnienie cech podmiotowych samego opiekuna, w szczególności jego postawy moralnej, czy stanu zdrowia.

Ponieważ ustawodawca nie określił charakteru prawnego omawianego obowiązku, jego źródło jest pojmowane różnie przez poszczególnych przedstawicieli doktryny. Jest ono ujmowane w sposób węższy lub szerszy. Zgodnie z pierwszym wskazaniem, obowiązek troski może wynikać: z ustawy, umowy lub orzeczenia sądu²⁸. Natomiast zwolennicy szerszego rozumienia źródła, obok wyżej wskazanych, wymieniają dodatkowo stan faktyczny i zasady współżycia społecznego²⁹. Element stanu faktycznego, jako źródła opieki, lub nadzoru przewidział S.N. już w orzeczeniu z 03 grudnia 1949 r.³⁰. Krytyka prezentowanego ujęcia, wynika przede wszystkim z braku jednoznaczności i klarownej definicji owych zasad, na których według negujących taką koncepcję, nie sposób opierać odpowiedzialności karnej³¹. Niewątpliwie zjawisko dobrowolnego, czy grzecznościowego podejmowania opieki nad cudzymi podopiecznymi, czy też nad osobami potrzebującymi pomocy, jest dość powszechne i w tym znaczeniu stanowi przykład sytuacyjny, dla wspomnianych zasad współżycia społecznego. Tym samym, dobrowolne zobowiązanie sprawowania opieki (podjęte przykładowo przez dziadków, sąsiadów, znajomych), bądź też altruistyczny przejaw troski nad osobami potrzebującymi pomocy, znajdującymi się chwilowo w ciężkiej sytuacji, będą wynikały z zasad współżycia społecznego i w takim znaczeniu, mogą stanowić źródło obowiązku, o którym mowa powyżej³².

Obok opisanego, podstawowego przedmiotu ochrony przestępstwa porzucenia, występuje również przedmiot pośredni, do którego należą: życie, zdrowie i bezpieczeństwo małoletniego, albo osoby nieporadnej, o których mowa w treści art. 210 § 1 i 2 k.k., oraz interes publiczny w należyтым sprawowaniu opieki³³. Cześć autorów, jako przedmiot ochrony wskazuje także konieczność zapewnienia osobistego bezpieczeństwa podopiecznemu, jego ochronę, zarówno od fizycznych,

²⁷ H. Ciepła, B.Czech, T. Domińczyk, S. Kalus, K. Piasecki, M. Sychowicz, Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem, Warszawa 2001, s. 595–568.

²⁸ A. Wąsek, Przesłpstwa przeciwko rodzinie i opiece [w:] Kodeks karny. Część szczególna, t. 1, (red.) A. Wąsek, Warszawa 2004, s. 1047–1048.

²⁹ V. Konarska-Wrzošek, M. Szewczyk, Przesłpstwa przeciwko dobrom indywidualnym, Przesłpstwa przeciwko rodzinie i opiece, [w:] System prawa karnego, (red.) J. Warylewski, Warszawa 2016, s. 1039–1040, R.A. Stefański, Przesłpstwo porzucenia (art. 187 k.k.), „Prokuratura i Prawo” 1997, nr 5, s. 49–53.

³⁰ Orzeczenie SN z 3.12.1949 r., K 3098/49, PiP 1950, Nr 2, s. 136.

³¹ M. Flemming, M. Królikowski, B. Michalski, W. Radecki, R.A. Stefański, J. Warylewski, J. Wojciechowska, A. Wąsek (red.), J. Wojciechowski, R. Zawłocki (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117–221, t.I, Warszawa 2010, s. 1275., K. Majchrzak, Porzucenie małoletniego poniżej 15 lat lub osoby nieporadnej w świetle przepisów kodeksu karnego, Studia Prawnoustrojowe UWM no 49, 2020, s. 185–186, A.Kilińska-Pękacz, Przesłpstwo porzucenia dziecka, Prokuratura i Prawo 2016, nr 4, s. 30.

³² J. Kosonoga, Art. 210 Porzucenie, [w:] Kodeks karny. Komentarz, (red.) R. Stefański, Warszawa 2018, Legalis., A. Dobrzyński, Przesłpstwa przeciwko rodzinie, Warszawa 1974, s. 67; Góral, Kodeks karny, 2007, s. 354, Wojciechowski, Kodeks karny, 2000, s. 404.

³³ J. Waszczyński (red.), Prawo karne w zarysie. Część szczególna, Łódź 1981, s. 128, Andrejew, Świda, Wolter, Kodeks karny, 1973, s. 549.

jak i psychicznych następstw sytuacji, w której został pozbawiony wszelkiej opieki³⁴. Pojawiła się również koncepcja włączająca do przedmiotu ochrony władzę rodzicielską, albowiem opieka nad małoletnim stanowi jej element³⁵.

STRONA PRZEDMIOTOWA PRZESTĘPSTWA PORZUCENIA.

Niewątpliwie znamię porzucenia, będzie wiązało się z takim zachowaniem, którego skutkiem jest opuszczenie osób, względem których istnieje obowiązek opieki i narażenie ich na brak wymaganego nadzoru. Za części składowe zjawiska porzucenia uznaje się dwa elementy: zaprzestanie opieki oraz oddalenie się. Niemalże trzydzieści lat temu, omawiane zachowanie było przedmiotem badań, prowadzonych przez Halinę Kołakowską-Przełomiec, która analizując sprawy rozpoznane w drodze sądowej, wyodrębniła trzy typy zjawiska porzucenia: porzucenie rzeczywiste (klasyczne), podlegające na porzuceniu niemowląt przez matki; wypadki pozostawiania dzieci bez opieki i zaniedbanie obowiązków rodzicielskich w stosunku do dzieci. Odnośnie ostatnich z wymienionych zachowań, cytowana autorka, podkreślała możliwość pojawienia się wątpliwości, aby zakwalifikować je jako przestępstwo³⁶. Taką koncepcję utrzymuje również judykatura. W ocenie Sądu Najwyższego, wyrażonej w wyroku z dnia 04 czerwca 2001 r.,³⁷ porzucenie obejmuje swoją dyspozycją działanie, oznaczające opuszczenie dziecka, lub osoby nieporadnej, jak również wiąże się z zaprzestaniem troski, bez jednoczesnego zapewnienia opieki ze strony innych osób. Na porzucenie w takim ujęciu, składa się pozostawienie własnemu losowi, osoby wymagającej troski, połączone z uniemożliwieniem udzielenia jej natychmiastowego wsparcia. W konsekwencji w omawianym pojęciu, pojawi się czynnik oznaczający brak zainteresowania o los osoby pozostającej bez opieki.

Podobną ocenę sformułował NSA w treści uzasadnienia wyroku, wydanego w dniu 12 września 2007 r.,³⁸ w którym uznał, że oddanie dziecka cudzoziemca pod opiekę publiczną, mające związek z koniecznością wykonania prawomocnej decyzji o wydaleniu tego cudzoziemca, nie będzie wyczerpywać znamion czynu zabronionego z art. 210 § 1 k.k. Na tle okoliczności sprawy, ocenianej przez Sąd Administracyjny wskazano, co prawda, że decyzja o wydaleniu cudzoziemca wymaga analizy przesłanek dopuszczalnej ingerencji władzy publicznej w życie rodzinne, określonych w art. 8 ust. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Jednocześnie jednak Sąd Administracyjny zauważył, że z uwagi na przyjętą powszechnie definicję pojęcia porzucenia dziecka, jego oddanie pod opiekę publiczną, wynikające z konieczności wykonania prawomocnej decyzji o wydaleniu cudzoziemca, będącego rodzicem dziecka, nie wyczerpuje znamion czynu zabronionego.

³⁴ O. Górniok, [w:] Górniok, Hoc, Przyjemski, Kodeks karny, 1999, s. 203.

³⁵ S. Hypś, *Ochrona rodziny w polskim prawie karnym*, Lublin 2012, s. 212.

³⁶ H. Kołakowska-Przełomiec, *Przestępstwa porzucenia małoletniego lub osoby nieporadnej* – art. 187 k.k., *Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne*, 1989 r., t. 20, s. 8–9. Także H. Kołakowska-Przełomiec, *Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece w projekcie kodeksu karnego*, *Przegląd Prawa Karnego* nr 12, 1995 r., s. 57.

³⁷ Wyrok S.N. z dnia 04 czerwca 2011 r., VKKN 94/99, Prokuratura i Prawo 2001, nr 11, s. 3.

³⁸ Wyrok NSA z dnia 12 września 2007 r., II OSK 1706/06, LEX nr 384287.

W tym kontekście zasadne jest przytoczenie uprzedniego rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w formie uchwały z dnia 05 lutego 1966 r.,³⁹ w której Sąd sformułował tezę, wskazującą, że oddanie pięciomiesięcznego dziecka do szpitala w związku z koniecznością jego leczenia, a następnie nieodebranie go z tego szpitala, mimo wyzdrowienia i ostatecznie brak zainteresowania jego dalszym losem, nie stanowi przestępstwa porzucenia. Jak podkreślił Sąd Najwyższy, w takich okolicznościach dziecko korzysta z pieczy i ochrony, udzielanych zarówno przez instytucję w postaci Szpitala, jak i ewentualnego Domu Dziecka. W przekonaniu S.N., takie okoliczności, nie wyczerpują wymaganej dyspozycji przestępstwa, w postaci pozostawienia porzucanego jego własnemu losowi.

Wymóg wystąpienia braku natychmiastowego wsparcia, w rozumieniu przedstawionym przez S.N., w wyroku z dnia 04 czerwca 2001 r., skrytykował A. Wąsek, w którego ocenie jest on zbyt daleko idący i nieprzewidywany przez samą regulację kodeksową. Zdaniem cytowanego przedstawiciela doktryny, aprobata stanowiska S.N., prowadziłaby do bezkarności niektórych przypadków porzucenia klasycznego, w postaci podrzucenia dziecka do kościoła, czy też pozostawienia go pod drzwiami szpitala⁴⁰. Pomimo powyższego, koncepcja S.N. pozostaje aktualna do dziś i kładzie nacisk na konieczność oceny okoliczności, towarzyszących porzuceniu, które warunkują kwalifikację konkretnego zachowania, jako przestępczego. W przypadku pozostawienia podopiecznego w miejscu, gdzie można udzielić mu pomocy i natychmiastowego wsparcia, znamiona przestępstwa pozostaną zatem niewyczerpane. Odmienna sytuacja, będzie zachodziła, jeżeli dziecko, lub osoba nieporadna zostaną poddane pieczy osób, które faktycznie nie mogą jej skutecznie sprostać, z uwagi na ich stan psychofizyczny (nietrzeźwość, odurzenie). Takie okoliczności będą jednoznaczne z pozostawieniem podopiecznego jego własnemu losowi⁴¹.

Podobnie, czyli w zależności od okoliczności, należy interpretować aspekt czasowy omawianego zjawiska. Zasadniczo czasokres pozostawienia bez opieki pozostanie bez wpływu na kwalifikację prawną tego zachowania, mimo to słuszna wydaje się uwaga, związana z koniecznością odmiennej oceny chwilowego pozostawienia podlegającego opiece samego w mieszkaniu z uwagi na potrzebę, bądź chęć zrobienia zakupów, a jego wielogodzinnym opuszczeniem z innych, bądź nawet z tożsamyh pobudek⁴². Powyższe przykłady, ujawniają praktyczny wymiar motywacji sprawcy, podkreślając słuszność uprzednich uwag formułowanych przez Sąd Najwyższy.

W doktrynie pojawiły się także wątpliwości i różnice ocen, dotyczące samej aktywności kwalifikowanej, jako porzucenie. Część autorów utrzymuje, iż dyspozycja omawianego

³⁹ Uchwała S.N. z dnia 05 lutego 1966 r., VI KZP 57/65, OSNKW 1966/4/48.

⁴⁰ A. Wąsek, *Przestępstwa przeciwko (...)*, op.cit. s. 1046., Komentarz do art. 210 k.k. M. Szewczyk [w:] A. Barczak-Opustil, B. Grzegorz, Z. Ćwiąkański, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Rodzyńkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, F. Zoll, *Kodeks Karny. Część szczególna. Tom II. Zakamycze 2006, wyd. II. s. 750.*

⁴¹ J. Kosonoga, *Art. 210 Porzucenie*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, (red.) R. Stefański, Warszawa 2018, Legalis.

⁴² M. Szewczyk [w:] A. Barczak-Opustil, B. Grzegorz, Z. Ćwiąkański, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Rodzyńkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, F. Zoll, *Kodeks Karny. Część szczególna. Tom II. Zakamycze 2006, wyd. II. s. 750.*

przestępstwa nie wymaga wyłącznie aktywnego działania i zostaje również wypełniona poprzez zachowanie przeciwne, czyli zaniechanie⁴³. Obecne są również koncepcje porzucenia, jako zachowania stanowiącego swoistą kombinację działania i zaniechania,⁴⁴ lub możliwego wyłącznie w formie aktywnego działania⁴⁵. Niewątpliwie, realizacja omawianego przestępstwa następuje w chwili samego porzucenia, które wymaga braku troski o dalszy los porzucanego i może ona wynikać również z bierności sprawcy. Ostatecznie, przyjęcie, że sprawca popełnia omawiane przestępstwo, zarówno przez działanie jak i przez zaniechanie wydaje się być koncepcją wypośrodkowaną i słuszną⁴⁶.

Przedmiotem bezpośredniego zachowania sprawcy omawianego przestępstwa, jest małoletni poniżej lat piętnastu, lub osoba nieporadna, z uwagi na jej stan fizyczny bądź psychiczny.

Wspomniana granica wiekowa została podniesiona z lat trzynastu do lat piętnastu przez ustawę kodeks karny z dnia 19 kwietnia 1969 r.⁴⁷

Jak podkreśla R.A. Stefański, odnosząc się do pierwszej kategorii podmiotowej, wskazanej przez ustawodawcę, wskaźnik wiekowy stał się bezpośrednią przesłanką założenia, że osoby poniżej lat piętnastu, wymagają bezpośredniej opieki i pomocy dorosłych⁴⁸. Pozostanie on natomiast bez znaczenia w stosunku do drugiej grupy podmiotowej, czyli osób nieporadnych z uwagi na stan fizyczny, lub psychiczny. Element nieporadności, obejmuje zarówno trwałe jak i przemijające ograniczenia, związane ze stanem fizycznym wymagających opieki (ciężka choroba, inwalidztwo), ale również dotyczy ich stanu i rozwoju psychicznego, skutkującego ułomnościami, utrudniającymi lub uniemożliwiającymi im samodzielne funkcjonowanie. Z uwagi na powyższe, do wymienionych kręgów podmiotowych, należą również ubezwłasnowolnieni całkowicie bądź częściowo, poddani opiece, albo kuratel⁴⁹.

Kwestie związane z podmiotem przestępstwa porzucenia oraz ze stroną podmiotową nie budzą większych kontrowersji. Z uwagi na jego zindywidualizowany charakter, sprawcą omawianego czynu zabronionego może być wyłącznie osoba, na której ciąży obowiązek pełnienia przedmiotowej troski a jej źródła zostały omówione powyżej⁵⁰. Jest to przestępstwo indywidualne właściwe. W typie podstawowym, ujętym w treści art. 210 § 1 k.k., występki ma charakter bezskutkowy i może zostać popełniony umyślnie w obu formach zamiaru, przy czym aspekt umyślności, odnosi się zarówno do istnienia obowiązku opieki, jak również do jego naruszenia⁵¹. Typ kwalifikowany porzucenia, którego następstwem jest śmierć ofiary,

⁴³ Peiper, Komentarz KK, 1936, s. 415; podobnie J. Śliwowski, Prawo karne (...) op.cit. s. 425.

⁴⁴ L. Kubicki, Przestępstwo popełnione przez zaniechanie, Warszawa 1975, s. 87.

⁴⁵ R.A. Stefański, Przestępstwo porzucenia (art. 187 k.k.), Prok. i Pr. 1997, Nr 5, s. 44 i n.; tak też z pewnymi zastrzeżeniami M. Szewczyk, [w:] Zoll, Kodeks karny, t. II, 2008, s. 753.

⁴⁶ J. Kosonoga, Art. 210 Porzucenie, [w:] Kodeks karny. Komentarz, (red.) R. Stefański, Warszawa 2018, Legalis

⁴⁷ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r., – kodeks karny (Dz.U. 1969 nr 13 poz. 94).

⁴⁸ R.A. Stefański, Przestępstwo porzucenia (...) op. cit., s. 42–43.

⁴⁹ T. Smoczyński, [w:] T. Smoczyński (red.) System prawa prywatnego. Prawo rodzinne i opiekuńcze, Warszawa 2003, s. 825 i n.

⁵⁰ M. Szewczyk [w:] Zoll, Kodeks karny, t. II, 2008, s. 753., A. Wąsek, Przestępstwa przeciwko (...) op.cit., s. 1046.

⁵¹ A. Marek, Komentarz(...) op.cit., s. 512.

reguluje art. 210 § 2 k.k. Sytuacja ta, wymaga jednak bezpośredniego związku przyczynowo – skutkowego, pomiędzy zachowaniem sprawcy, a wymienionym skutkiem, jako pochodnej spowodowanego przez niego niebezpieczeństwa⁵². Sprawca nie musi być zatem sprawcą śmierci pokrzywdzonego, która może być następstwem zachowania osób trzecich, a nawet sił przyrody, jednakże dla przypisania sprawcy wskazanego skutku, relacja czasowo – przestrzenna nie może mieć charakteru przypadkowego⁵³. Konstrukcja winy kombinowanej w treści cytowanego przepisu (§ 2) oznacza jednak, że następstwo porzucenia w postaci śmierci pokrzywdzonego, musi być objęte nieumyślnością, w przeciwieństwie do znamion samego przestępczego zachowania, a aspekt czasowy nie posiada tu istotnego znaczenia⁵⁴. Odmierna świadomość zobowiązanego do troski, w przedmiocie skutku jego postępowania, o którym mowa w art. 210 § 2 k.k., spowoduje również odmienną kwalifikację prawną tego czynu⁵⁵. Przestępstwo zostanie więc popełnione, gdy znamiona porzucenia zostaną umyślnie zrealizowane przez sprawcę, który jednocześnie przewidywał, lub mógł przewidzieć następstwo, w postaci śmierci ofiary (art.9 § 3 k.k.). W literaturze przedmiotu, pojawił się również wątek związany z kwalifikacją śmierci samobójczej pokrzywdzonego, jako skutku, o którym mowa w treści art. 210 § 2 k.k.

Obecnie zdaje się dominować pogląd, pozwalający na rozumienie takiej sytuacji, jako następstwa, objętego cytowanym powyżej przepisem. Zwolennicy tej kwalifikacji, powołują się na celowy zabieg ustawodawcy, w postaci szerokiego ujęcia następstwa czynu porzucenia oraz brak dostatecznego uzasadnienia dla wyłączenia śmierci samobójczej pokrzywdzonego z kręgu następstwa, jakim jest sama śmierć⁵⁶. W poglądach przeciwnych, akcentuje się znaczenie reguł interpretacyjnych oraz właściwe rozumienie intencji racjonalnego ustawodawcy, który w treści innych regulacji, przy typie kwalifikowanym czynu, którego następstwem jest śmierć samobójcza, wprost ją wymienia (art. 207 § 3 k.k.)⁵⁷. Dla prawidłowej kwalifikacji zachowania przestępczego, kluczowe wydaje się być odpowiednie zrozumienie konstrukcji typu czynu kwalifikowanego przez następstwo, jakim będzie śmierć spowodowana porzuceniem. Przepis stanowi o odpowiedzialności karnej sprawcy porzucenia, jeśli śmierć pokrzywdzonego będzie następstwem dokładnie takiego

⁵² J. Majewski, *Prawnokarne przypisanie skutku przy zaniechaniu*, Kraków 1997, s. 94., [w:] M. Szewczyk, A. Zoll (red.) *Komentarz(...)* op. cit., s. 633, A. Kilińska-Pekacz, *Przestępstwo porzucenia dziecka*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 4, s. 23–24; J. Kosonoga, *Art. 210 Porzucenie*, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, (red.) R. Stefański, Warszawa 2018, Legalis; K. Majchrzak, *Porzucenie małoletniego poniżej 15 lat lub osoby nieporadnej w świetle przepisów kodeksu karnego*, *Studia Prawnoustrojowe UWM*, 2020r, s. 188.

⁵³ A. Wąsek [w:] *Kodeks karny...*, t. 1, red. A. Wąsek, 2006, s. 1116, T. Bojarski, *Odmiany podstawowych typów przestępstw w polskim prawie karnym*, Warszawa 1982, s. 106–107; R.A. Stefański, *Przestępstwo porzucenia...*, s. 55.

⁵⁴ A. Marek, *Komentarz (...)* op.cit, s. 512 i n., M. Szewczyk [w:] A. Barczak-Opostil, B. Grzegorz, Z. Ćwiakalski, M. Dąbrowska – Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Rodzynkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, F. Zoll, *Kodeks Karny. Część szczególna*. Tom II. Zakamycze 2006, wyd. II. s. 750 i n.

⁵⁵ *ibidem*.

⁵⁶ A. Muszyńska [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, art. 210, K. Majchrzak, *Porzucenie małoletniego (...)* op.cit., s. 188., Wąsek (w:) Wąsek I, s. 1055.,

⁵⁷ K. Buchała, *Prawo karne...*, s. 651; R.A. Stefański, *Przestępstwo porzucenia...*, s. 55.

zachowania, czyli porzucenia. Tym samym, tak mocno akcentowany przez wszystkich autorów związek przyczynowo – skutkowy, pomiędzy porzuceniem a śmiercią odegra zasadniczą rolę, włącznie ze wspomnianą uprzednio konstrukcją winy kombinowanej, w postaci objęcia przez sprawcę porzucenia swoją świadomością możliwości śmierci samobójczej ofiary, w wyniku jego zachowania (przewidywał lub mógł przewidzieć). Warunkowanie w przypadku śmierci samobójczej ofiary, nie będzie należało do prostych, ale jeśli w konkretnym przypadku da się wyprowadzić wnioskowanie jak powyżej (związek przyczynowy – świadomość – następstwo), to przyjęcie samobójstwa, jako następstwa porzucenia będzie możliwe, powodując surowszą odpowiedzialność karną sprawcy.

Nowelizacja kodeksu karnego z dnia 7 lipca 2022 r.,⁵⁸ zmieniła dotychczasową treść § 2 art. 210 k.k.⁵⁹, zaostrzając górną granicę, ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności z lat 12 do lat 15. Korekta przepisu, była wyrazem szeroko krytykowanego, a przyjętego przez ustawodawcę, zwiększenia stopnia represji karnej. Utrwalony dotąd sposób, określania granic ustawowego zagrożenia karą pozbawienia wolności za występki, wynoszący od 2 do 12 lat, zastąpiono zagrożeniem karą pozbawienia wolności od 2 do 15 lat.

Przestępstwo porzucenia sprawca może popełnić zarówno w ramach rzeczywistego jak i pozornego zbiegu przepisów (art. 160 § 2 lub 3 k.k., art. 156 § 1 k.k., art. 157 § 1 lub 2 k.k., art. 148 § 1 k.k.)⁶⁰.

PODSUMOWANIE

Podsumowując rozważania w przedmiocie analizy przestępstwa porzucenia, należy raz jeszcze zauważyć, że statystyka zjawiska przestępstwa porzucenia na przestrzeni ostatniej dekady, wskazuje na stałą, zmniejszającą się tendencję w odnotowywaniu tego typu czynów. Źródła policyjne, obrazujące zgłoszenia podejrzenia popełnienia tego przestępstwa, sugerują pewną stałą tychże zgłoszeń, na poziomie 40 jednostkowych zachowań rocznie w ostatnich trzech latach⁶¹. Natomiast źródła Ministerstwa Sprawiedliwości⁶², koncentrujące się wyłącznie na prawomocnych skazaniach, pokazują marginalny charakter porzucenia, na tle ogólnych skazań, za popełnienie przestępstw z kategorii czynów zabronionych, skierowanych przeciwko rodzinie i opiece. Od roku 2012 r., źródła te, przedstawiają

⁵⁸ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r., o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych ustaw. (Dz.U. z 2022 r.poz. 2600).

⁵⁹ Przepis zmieniony przez art. 1 pkt.82 ustawy z dnia 7 lipca 2022 r., (Dz.U. z 2022 r., poz. 2600), zmieniającej ustawę z dniem 1 października 2023 r.

⁶⁰ R.A. Stefański, *Przestępstwo (...)* op.cit. s. 54; V. Konarskiej-Wrzosek, *Ochrona...*, s. 130–131 oraz A. Wąska, [w:] Wąsek, *Kodeks karny*, 2006, s. 1117.

⁶¹ <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-7/63510,Porzucenie-maloletniego-albo-osoby-nieporadnej-art-210.html> (data dostępu 23.11.2023 r.) – patrz tabela nr 1.

⁶² Patrz tabela nr 2, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (data dostępu 28.11.2023r).

mniej więcej, stałą liczbę osób skazanych za popełnienie przestępstwa porzucenia. W roku 2012., było to 6 jednostkowych przestępstw na ogółem 24 740 przestępstw, popełnionych przeciwko rodzinie i opiece, następnie w roku 2019 r., było to 7 jednostkowych przestępstw na ogółem 60 509 przestępstw, popełnionych przeciwko rodzinie i opiece i ostatecznie w roku 2020 r., było to 10 popełnionych przestępstw, na ogółem 46 796 przestępstw, skierowanych przeciwko rodzinie i opiece. Nie wiadomo, jaka jest rzeczywista skala tego przestępstwa.

Niższa ilość publikacji z zakresu omawianej tematyki, zdaje się również świadczyć o niechętniej ocenie tego zjawiska, którego złożona natura, utrudnia jego jednoznaczną ocenę.

Tabela nr 1.

art. 210 § 1 i 2 k.k.

Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2020	38	8
2019	42	14
2018	41	13
2017	45	4
2016	46	22
2015	44	10
2014	57	12
2013	42	13
2012	66	16
2011	60	32
2010	70	38
2009	106	37
2008	127	46
2007	149	79
2006	165	95
2005	113	72
2004	140	59
2003	120	86
2002	124	66
2001	159	76
2000	138	71
1999	109	47

(Źródło: <https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-7/63510,Porzucenie-maloletniego-albo-osoby-nieporadnej-art-210.html>) data dostępu 23.11.2023 r.

Tabela nr 2.

Prawomocne skazania osób dorosłych - czyn główny																				
Wyszczególnienie	LATA																			
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	w liczbach bezwzględnych																			
O G Ó Ł E M	315 013 365 326 415 933 513 410 504 281 462 937 426 377 420 729 415 272 432 891 423 464 408107 353 208 295 353 260 034 289 512 241 436 275 768 287 978 251 369																			
skazania wg art. Kk i ustaw szczególnych																				
w tym																				
PRZESIFSIWA																				
PRZECIWKO																				
RODZINIE I																				
OPFCE	33 889	30968	31896	35546	27496	24511	24642	25371	26462	31 626	29 491	24 740	25 667	24 488	21 659	20 718	17 802	53 301	60 509	46 796
w tym:																				
Art.210 §1 kk	38	35	53	42	46	37	57	34	21	26	16	6		5	4	10	4	8	7	10
Art.210 §2 kk	6	5	4	1	3	3		1	2	1	1	4			1	1				

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości, Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej
<https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieleletnie/> (data dostępu 28.11.2023r)

BIBLIOGRAFIA

- Bogdan, G., Buchała, K., Cwiakalski, Z., Dąbrowska-Kardas, M., Kardas, P., Majewski, J., Rodzynkiewicz, M., Szewczyk, M., Wróbel, W., Zoll, A. (1999). *Kodeks Karny część szczególna*. Kraków.
- Bojarski, T. (1982). *Odmiany podstawowych typów przestępstw w polskim prawie karnym*. Warszawa.
- Buchała, K. (1980). *Prawo karne materialne*. Warszawa.
- Ciepła, H., Czech, B., Domińczyk, T., Kalus, S., Piasecki, K., Sychowicz, M. (2001). *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*. Warszawa.
- Dobrzyński, A. (1974). *Przestępstwa przeciwko rodzinie*. Warszawa.
- Flemming, M., Królikowski, M., Michalski, B., Radecki, W., Stefański, R.A., Warylewski, J., Wojciechowska, J., Wąsek, A. (red.) Wojciechowski, J., Zawłocki, R., (red.). (2010). *Kodeks karny. Część szczególna*. Warszawa.
- Hypś, S. (2012). *Ochrona rodziny w polskim prawie karnym*. Lublin.
<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60035#%7B%22itemid%22%3A%22001-60035%22%7D>.
(data dostępu 23.11.2023 r.).
<http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-7/63510,Porzucenie-maloletniego-albo-osoby-nieporadnej-art-210.html>. (data dostępu 23.11.2023 r.).
<http://www.bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Child%20Abandonment%20and%20Its%20Prevention%20Summary%20Polish%20Language%20-%20Poland.pdf>. (data dostępu 23.11.2023 r.).
<https://eur-lex.europa.eu/PL/legal-content/summary/combating-violence-towards-children-adolescents-and-women-daphne-iii-programme-2007-2013.html>. (data dostępu 23.11.2023 r.).
<https://isws.ms.gov.pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>. (data dostępu 23.11.2023 r.).
<https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-7/63510,Porzucenie-maloletniego-albo-osoby-nieporadnej-art-210.html> (data dostępu 23.11.2023 r.).
<https://www.childwelfare.gov/topics/systemwide/laws-policies/statutes/safehaven/>. (data dostępu 23.11.2023 r.).
- Kołąkowska-Przełomiec, H. (1989). Przestępstwa porzucenia małoletniego lub osoby nieporadnej – art. 187 k.k., *Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne*, t. 20, s. 8–9.
- Konarska-Wrzosek, V., Szewczyk, M., (2016). *Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym, Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece*. Warszawa.
- Konarska-Wrzosek, V., O. d. (1999). *Ochrona dziecka w polskim prawie karnym*. Toruń.
- Kondratiewa-Bryzik, J., (red.), Sękowska-Kozłowska, K., (red.), *Dzieciobójstwo, przywilej czy dyskryminacja (w:)Prawa człowieka wobec rozwoju biotechnologii*, Nr 2, s. 136, (12 3, 1949).
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. (1950, 11 04). Rzym.
- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. (1989, 11 20). *Dz.U. z dnia 23 grudnia 1991r.*
- Kubicki, L. (1975). *Przestępstwo popełnione przez zaniechanie*. Warszawa.
- Majchrzak, K. (2020). Porzucenie małoletniego poniżej 15 lat lub osoby nieporadnej w świetle przepisów kodeksu karnego. *Studia Prawnoustrojowe UWM no 49*.
- Majewski, J. (1997). *Prawnokarne przypisanie skutku przy zaniechaniu*. Kraków.
- Marek, A. (2008). *Komentarz do kodeksu karnego. Część szczególna*. Warszawa.
- Muszyńska, A. (2021). *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, red. J. Giezek*. Warszawa.

- ONZ, Z. K. (brak daty). ONZ CRC/C/CZE/CO/3-4, CRC/C/AUT/CO/3-4.
- Peiper, L. (1936). *Komentarz do kodeksu karnego*. Kraków.
- Pękacz, A. (2016). Przepięstwo porzucenia dziecka. *Prokuratura i Prawo* nr 4.
- Pismo Minister Edukacji Narodowej z dnia 09 stycznia 2013 r., (2013, 01 09). DWM-III- MSk-045-01/2013.
- Pismo Rzecznika Praw Dziecka. (2012, 12 31). GAB/500/1/2013/AJ.
- Ratajczak, A. (1980). *Przepięstwa przeciwko rodzinie, opiece i młodzieży w systemie polskiego prawa karnego*. Warszawa.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – kodeks karny (Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571.).
- Smoczyński, T. (2003). *System Prawa Prywatnego. Prawo rodzinne i opiekuńcze*. Warszawa.
- Sobczyk, A. (2015). *Kodeks pracy. Komentarz*. Warszawa.
- Stefański, R.A., (red), Kosonoga J., (2015). *Kodeks karny. Komentarz*. Warszawa.
- Stefański, R. A.(1997). Przepięstwo porzucenia (art. 187 k.k.). *Prokuratura i Prawo*.
- Szymczak M., p. r. (1995). *Słownik Języka Polskiego PWN tom 2*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Śliwowski, J. (1975). *Prawo karne*. Warszawa.
- Waszczyński, J. (1981). *Prawo karne w zarysie. Część szczególna*. Łódź.
- Wąsek, A. (2004). *Przepięstwa przeciwko rodzinie i opiece [w:] Kodeks karny. Część szczególna*. Warszawa.